

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЙМОВІРНІ МОДЕЛІ УНІВЕРСИТЕТІВ МАЙБУТНЬОГО

©2019 ЛУЦЕНКО Н. Л.

УДК 33.021:005.521:378
JEL: I20; I23

Луценко Н. Л. Світові тенденції розвитку вищої освіти та ймовірні моделі університетів майбутнього

Процес глобалізації, який зараз активно відбувається в усьому світі, не залишив поза увагою і таку сферу, як вища освіта. Швидкі зміни в економічній, політичній, культурній, релігійній та інших сферах тягнуть за собою зміни і в процесі підготовки спеціалістів, які в майбутньому будуть обслуговувати ці ж сфери. У зв'язку з цим по всьому світові галузь вищої освіти знаходиться в стані невизначеності. Головним завданням вищих навчальних закладів сьогодні є здатність в мінімальні терміни надати студентам необхідні знання й навички для ефективного використання їх у практичній роботі. У даній публікації розглянуто світові тенденції розвитку вищої освіти, які допоможуть визначити напрямки розвитку цієї сфери в Україні. Також розглянуто ймовірні моделі побудови майбутніх університетів. Зроблено висновок, що національним закладам вищої освіти (ЗВО) треба дуже уважно слідкувати за світовими трендами розвитку вищої освіти й адаптувати їх до власної політики.

Ключові слова: розвиток системи вищої освіти, світові тренди розвитку вищої освіти, університет майбутнього.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-115-120>

Рис.: 2. **Бібл.:** 14.

Луценко Наталія Леонідівна – аспірантка, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: lutsenko_nl@i.ua

УДК 33.021:005.521:378
JEL: I20; I23

UDC 33.021:005.521:378
JEL: I20; I23

Луценко Н. Л. Мировые тенденции развития высшего образования и вероятные модели университетов будущего

Процесс глобализации, который сейчас активно происходит во всем мире, не оставил в стороне и такую сферу, как высшее образование. Быстрые изменения в экономической, политической, культурной, религиозной и других сферах влекут за собой изменения и в процессе подготовки специалистов, которые в будущем будут обслуживать эти же сферы. В связи с этим по всему миру отрасль высшего образования находится в состоянии неопределенности. Главной задачей высших учебных заведений сегодня является способность в минимальные сроки предоставить студентам необходимые знания и навыки для эффективного использования их в практической работе. В данной публикации рассмотрены мировые тенденции развития высшего образования, которые помогут определить направление развития этой сферы в Украине. Также рассмотрены возможные модели построения будущих университетов. Сделан вывод, что национальным заведениям высшего образования (ЗВО) надо очень внимательно следить за мировыми трендами развития высшего образования и адаптировать их к собственной политике.

Ключевые слова: развитие системы высшего образования, мировые тренды развития высшего образования, университет будущего.

Рис.: 2. **Библ.:** 14.

Луценко Наталья Леонидовна – аспирантка, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пер. Инженерный, 1а, 2 эт., Харьков, 61166, Украина)

E-mail: lutsenko_nl@i.ua

Lutsenko N. L. The Global Tendencies in Development of Higher Education and Plausible Models of Universities of the Future

In the process of globalization, which is now actively expanded all over the world, such sphere as higher education is not left aside. Rapid changes in the economic, political, cultural, religious and other spheres induce changes also in the process of training professionals who will work for the same spheres in the future. In this regard, the higher education around the world exists in a status of uncertainty. The main task of higher education institutions today is the capability to provide students with the necessary knowledge and skills in the shortest possible time to effectively prepare them for practical work. This publication considers the global tendencies in development of higher education, helping to determine the direction of development of this sphere in Ukraine. Plausible models for building the future universities are also considered. It is concluded that national institutions of higher education (HIA) should closely monitor the world trends in the development of higher education and adapt them to their own policies.

Keywords: development of higher education system, global trends in development of higher education, university of the future.

Fig.: 2. **Bibl.:** 14.

Lutsenko Natalia L. – Postgraduate Student, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenerny Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: lutsenko_nl@i.ua

Сьогодні всі, хто має будь-яке відношення до вищої освіти, чи то студент, викладач, роботодавець та ін., розуміють, що університетська освіта в тому вигляді, в якому вона є в Україні, не відповідає вимогам сьогодення. Світові соціально-економічні тенденції все більше впливають на національну освітню систему, визначаючи тренди її розвитку.

Проблемам розвитку освіти присвячено роботи багатьох науковців, серед яких: І. Вакарчук, А. Ващенко, І. Гавриш, В. Євдокимов, О. Коваленко, В. Кре-

мень, О. Локшина, В. Луговий, Т. Лукіна та ін. Тематика прогнозування розвитку національної системи вищої освіти досліджується в роботах А. Ланських, А. Соколова, А. Тодосійчука. Оцінка та аналіз світових тенденцій розвитку освіти є предметом досліджень Н. Суворова, М. Барбера, В. Єфімова та ін. Питанню прогнозування розвитку системи вищої освіти України присвячено праці І. Каленюк, Л. Шевченко, О. Кузьменко та ін. Отже, в дослідженнях науковців аналізуються різні аспекти та проблеми розвитку

освіти, проте багато з них на цей час залишаються невирішеними, а питання майбутньої долі вищої освіти в Україні є актуальним як ніколи, що свідчить про необхідність подальших досліджень у межах даної проблематики.

Мета даної статті полягає в аналізі світових тенденцій розвитку вищої освіти та ймовірних моделей університетів майбутнього.

Автори світових форсайт-прогнозів щодо розвитку вищої освіти виділяють такі головні тенденції в цій сфері (рис. 1).

Рис. 1. Основні світові тенденції розвитку вищої освіти

Джерело: складено за [1–4].

Розглянемо вказані вище тенденції щодо розвитку вищої освіти більш детально.

Тренд 1. Масовість у вищій освіті. Зараз в економічно розвинутих країнах спостерігається тенденція переходу до всезагальної вищої освіти. Масовий попит на вищу освіту був викликаний переходом провідних країн світу до постіндустріальної економіки, зростанням індустрії послуг і економіки знань. Для нової економіки необхідна велика кількість висококваліфікованих спеціалістів з вищою освітою.

Тренд 2. Розвиток масових відкритих онлайн-курсів і MOOC-платформ. Починаючи з 2012 р. у світі неухильно зростає кількість онлайн-платформ (MOOC – massive open online courses) і чисельність їх користувачів. Станом на кінець 2018 р. більш 900 університетів по всьому світу запустили 11,4 тис. MOOC, користувачами онлайн-навчання на цей самий період є 101 мільйон слухачів по всьому світу [5]. Найбільш відомі світові платформи – Coursera, edX и Udacity.

Впровадження MOOC похитнуло постійний і монолітний світ університетської освіти. Онлайн-курси надають високу якість, яка досягнута завдяки технологіям, дизайну і рівню викладачів онлайн-курсів.

MOOC має багато переваг порівняно зі стандартним викладанням: доступність з будь-якої точки

світу, спілкування з викладачами та іншими студентами на форумах, розвиток самоорганізації, самостійний вибір часу проходження навчання, безкоштовне навчання та ін.

Розповсюдження онлайн-платформ дозволяє замовити диплом, не витрачаючи час на тривале навчання. Свої MOOC сьогодні надають провідні світові університети й освітні організації, а викладачами курсів є кращі у своїй сфері фахівці та дослідники. Крім того, у форматі онлайн-навчання можна отримати диплом про закінчення навіть таких відомих закладів, як Гарвардський університет і Масачусетський технологічний інститут (США), але, звісно, вже не безкоштовно [6].

Згідно з даними, що наведені у звіті NMC, сьогодні кожний десятий студент США навчається виключно за онлайн-курсами, і попит на подібні методи навчання зростає [6].

В Україні також існують свої освітні онлайн-платформи: EdEra, WiseCow, Є-Мова, Prometheus, ВУМ, які користуються великим попитом серед українців. Засновники цих платформ самі створюють якісний контент і якомога більше адаптують до українського споживача найпопулярніші іноземні курси.

Окремою тенденцією можна назвати прагнення університетів налагодити взаємозв'язок між очним навчанням і онлайн, тобто навчати студентів за змішаною формою. Наявність MOOC підвищує імідж навчального закладу і має великий потенціал в оновленні традиційних методів, засобів і форм організації навчального процесу [7].

Тренд 3. Безперервне навчання. З автоматизацією і роботизацією виробництва почнуть зникати робочі місця, що призведе до вивільнення багатьох сьогоднішніх спеціалістів. Це створює нові виклики з вибудовування системи перепідготовки фахівців.

Відповіддю на ці виклики в економічно розвинутих країнах світу стала концепція безперервного навчання дорослих («освіта впродовж життя»). Згідно з цією концепцією кожна людина, яка зацікавлена підтримати свій рівень професійної компетентності на ринку праці, повинна хоча б раз у 3–5 років підвищувати свою кваліфікацію та проходити професійну перепідготовку.

Якщо країна прагне до наукоємного суспільства і конкурентоспроможної економіки, вона має забезпечити населенню можливість постійно оновлювати знання, підвищувати кваліфікацію, розширювати можливості професійного зростання.

Сьогодні вже важко очікувати, що протягом життя в людини будуть одна робота, одна спеціалізація або професія. Тому перепідготовка є частиною нової реальності.

Тренд 4. Індивідуалізація навчання. У багатьох великих університетах світу з'явилася тенденція до створення нових критеріїв оцінки студентів, тобто

багато уваги приділяється індивідуальності кожного окремого студента. Така оцінка надає можливість бачити більш чітку картину того, що студенти повинні знати для отримання тих або інших навичок і компетенцій. Для цього застосовуються технології адаптивного навчання (*adaptive learning technologies*) – освітні програми і платформи, які враховують індивідуальні потреби студентів. Слід зазначити, що попит на персоналізоване навчання з боку студентів постійно зростає [6].

Найбільш затребуваними навичками майбутнього будуть професійно-технічні навички та навички критичного мислення учнів. Розробка критеріїв оцінки таких навичок є першочерговим завданням для університетів.

Замість списку курсів, що пройдені, у студентів з'являться портфоліо з прикладами робіт і вирішеними під час навчання кейсами. Студенти самі будуть нести відповідальність за власний навчальний процес. І важливим буде не те, що вони знатимуть за підсумком свого навчання, а чому навчаються в процесі пізнання і що планують робити з цими знаннями в майбутньому. Такий підхід націлений на мотивацію студента до постійного самонавчання не тільки в університеті, але й протягом усього життя [8].

Тренд 5. Перевтілення викладачів. Навчання, орієнтоване на студентів, змінить і самих викладачів. Тепер вони повинні стати посередниками, а не головними діючими особами в процесі навчання. Основними завданнями для них будуть: пошук індивідуального підходу до кожного студента, мотивація на подальший розвиток і успіх. Викладачі мають стати підготовленими наставниками, коучами і лідерами як у викладанні, так і в підтримці студентів. Для цього викладачам необхідно буде розвивати і власні навички: міжособистісні комунікації, управління конфліктами, стрес- і тайм-менеджмент, а також постійний професійний розвиток. У нагоді стануть щоденний перегляд спеціалізованих видань, регулярне проходження онлайн-курсів, участь у програмах підвищення кваліфікації [8].

Сьогоднішні університети повинні повністю відійти від стандартних лекцій, заучування матеріалу та складання іспитів, а приділити увагу придбанню ціннісних навичок. Тепер університет – це сучасний технологічний хаб, який постійно адаптується до поточних ринкових умов і вимог своїх клієнтів-студентів [8].

Тренд 6. Упор на практику. Вступаючи до ЗВО, студенти розраховують на те, що отримана в результаті освіта допоможе їм знайти гідну роботу за професією. Однак на практиці ситуація частіше є зворотною. Займаючись протягом навчання тільки теорією і отримавши диплом, випускники не можуть одразу ж працювати за своєю спеціальністю, їм бракує практичних навичок. Це має бути сигналом університетам про необхідність кардинально переглянути освітню

програму в бік практичних занять. Багато світових університетів вже починають робити упор на практику, що дає студентам можливість придбати реальний досвід майбутньої професії. А саме, все частіше можна почути про втілення університетами дуальної форми навчання, яка передбачає поєднання навчання з періодами виробничої діяльності. Майбутній фахівець вчиться у двох організаціях, освоюючи і теорію, і практику. Для студентів така форма навчання – це шанс рано придбати самостійність і з легкістю адаптуватися до дорослого життя [9; 10].

Тренд 7. Нішеве навчання і мікро-креденціалізм. Час широкопрофільних спеціальностей минає. Зараз роботодавці більше цінують спеціалізовані знання і навички, сертифіковані різними професійними стандартами (наприклад, CFA, CIMA, ACCA і т. ін.), а не просто диплом у сфері фінансів чи економіки. Замість того, щоб надавати можливість отримання традиційного академічного ступеня, який вимагає досліджень у цілому ряді різних предметів, мікро-креденціалізм в університеті створює середовище, яке фокусує свою увагу виключно на тому, що студент має виконувати конкретні функції в конкретній галузі. Це допомагає студентам далі заглиблюватися у свою професію й отримувати більш вузькі, спеціалізовані навички, високо затребувані серед сучасних роботодавців [8].

Тренд 8. Інтернаціоналізація вищої освіти. Ця тенденція має довгу історію. Колись під цим поняттям розумілася тільки академічна мобільність (навчання або стажування в зарубіжних країнах, обмін ідеями, знаннями). Зараз інтернаціоналізація вищої освіти являє собою сукупність усіх заходів, що орієнтуються на посилення та сприяння створенню інтернаціонального академічного співтовариства, що готуватиме студентів до життєдіяльності в умовах середовища, яке глобалізується [11].

У багатьох успішних країнах інтернаціоналізація вищої освіти вже стала об'єктом і предметом цілеспрямованої політики з боку держави, яка орієнтується на рішення національних, політичних, соціальних і економічних проблем.

Інтернаціоналізація у сфері вищої освіти включає такі форми взаємної співпраці: індивідуальна мобільність, мобільність студентів або професорсько-викладацького складу в освітніх цілях; мобільність освітніх програм і інституціональна мобільність; формування нових міжнародних стандартів освітніх програм; інтеграція у навчальні програми міжнародного виміру й освітніх стандартів; інституційне партнерство; створення стратегічних освітніх альянсів [12].

Однією з головних цілей інтернаціоналізації для провідних країн все ж таки є залучення найталановитіших студентів, випускників і викладачів, щоб вони, як працівники розумової праці, внесли свій вклад у розвиток приймаючої країни та поліпшили якість і конкурентоспроможність наукових досліджень і сектора вищої освіти [13].

Тренд 9. Гейміфікація. Як правило, в ігри грають в перерві від навчання, але останніми роками гра стала частиною самого процесу навчання. З появленням нових технологій і підвищенням популярності онлайн-освіти все більша кількість навчальних закладів використовують гейміфікацію як частину своїх стратегій навчання.

Гейміфікація (також відома як *Game-Based Learning (GBL)*) – належить до включення елементів гри до неігрових ситуацій з метою підвищення мотивації, творчості та продуктивності. Гра допоможе учням оволодіти новими знаннями та вміннями в захоплюючій і ненав'язливій формі, і дасть можливість розкритися кожній людині, виходячи з її здібностей і переваг [14].

Сьогоднішні учні народилися в епоху цифровізації. Вони виростили за існування цифрових технологій і мають нове ставлення до процесу навчання та вищі вимоги до викладання та навчання.

Викладачі стикаються з новими викликами і повинні вирішувати важливі питання, пов'язані з адаптацією навчального процесу до потреб студентів, їх переваг і вимог. Вчителі мають використовувати різні методи навчання та підходи, які дозволяють учням бути активними учасниками із сильною мотивацією та залученням до власного навчання. Сучасні педагогічні парадигми і тенденції в освіті, підкріплені використанням ІКТ, створюють передумови для використання нових підходів і методів для реалізації активного навчання. Однією з таких тенденцій і є гейміфікація в навчанні.

Життєвий простір навколо людини змінюється з постійним прискоренням. Сьогоднішні діти, швидше за все, будуть навчатися професіям, яких поки не існує, тому мета освіти – дати їм можливість у мінімальні терміни набути необхідних навичок і максимально ефективно використовувати їх у роботі. Для того, щоб цей процес відбувався максимально ефективно, університетам потрібно уважно стежити за світовими тенденціями в галузі вищої освіти.

Враховуючи вищевказані тенденції, а також сучасний стан галузі вищої освіти в окремих країнах і у світі взагалі, автори форсайт-прогнозів припускають з'явлення таких моделей університетів у найближчому майбутньому (рис. 2) [1–4].

Елітний університет – установа з відомою назвою, якісним керівництвом та управлінням, найкращими викладачами та стабільним і достатнім фінансуванням. Такий виш матиме високотехнологічні лабораторії, тому що науково-дослідницька діяльність є одним із основних напрямків роботи університету. Також відмінною рисою буде індивідуальний підхід до кожного студента та живе спілкування з досвідченим наставником. Сучасні технології стануть значною частиною освітнього процесу. Елітний університет, як правило, територіально буде знаходитися у столиці або у великих містах-мільйонниках.

Нішевий університет – невеликий виш, який готує спеціалістів вузької ексклюзивної сфери (наприклад високотехнологічні галузі – ІТ, нано-, біотехнології та ін.). Коло навчальних дисциплін буде значно скорочено, що дозволить створити цілеспрямований набір сфер вивчення. Такому університету необхідно буде налагоджувати тісний зв'язок із галуззю у вибраній сфері, включаючи партнерські відношення для підтримки досліджень і розробок, комерціалізації досліджень і інновацій, розвитку професійних навичок і безперервного навчання. Заклад зможе надати унікальні пропозиції абітурієнтам у вигляді особливих програм та освітніх підходів. Кожний такий університет буде відрізнятися від іншого і буде прагнути стати елітним.

Місцевий (регіональний) університет – грати ключову роль в постійному оновленні регіональної економіки, надаватиме місцевому населенню можливість навчатися новим вмінням і навичкам. Такий виш буде зосереджений в основному на регіональних проблемах.

Масовий університет – здатний забезпечити якісну освіту для зростаючої маси студентів. Формат навчання – онлайн, або поєднання різних методів

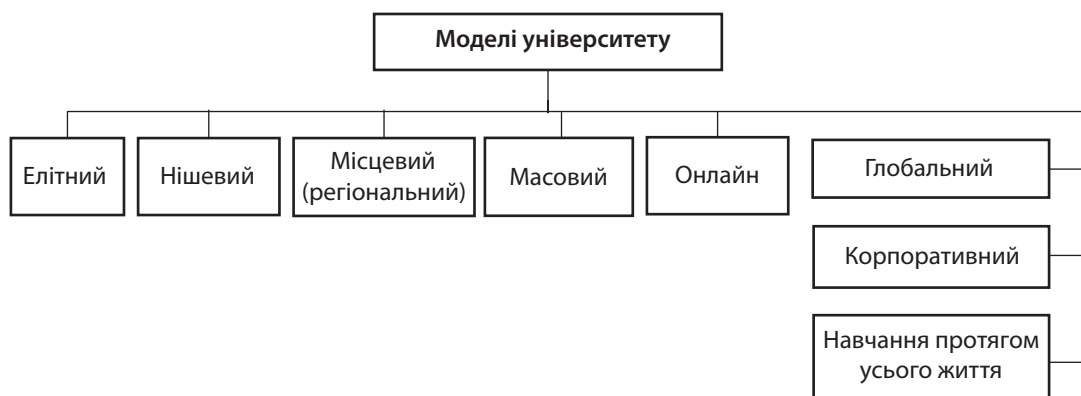

Рис. 2. Класифікація ймовірних моделей університетів майбутнього згідно з форсайт-прогнозами

Джерело: складено за [1–4].

навчання. Привабливим для абітурієнтів буде прийнятне співвідношення ціна – якість – час. Університет буде мати постійний зв'язок зі сферою реальної професійної діяльності та прагнути якомога глибше проникнути в неї. Викладачами залучатимуться бізнесмени та діячі з інших сфер.

Онлайн («відкритий ВНЗ», або «університет для мільярду») – університет, заснований на платформі дистанційного навчання MOOC (такі як Coursera, EdX та ін.), з можливістю залучення сотень тисяч студентів. Курси на таких платформах будуть представлені національною мовою та за якістю та ефективністю зможуть перевершувати програми сьогоденних університетів.

Також автори прогнозів згадують такі моделі ВНЗ, як: «глобальні» (що охоплюватимуть освітні простори інших країн) [9], «корпоративні» (створені при великих транснаціональних корпораціях для вирішення своїх внутрішніх наукових, технологічних і кадрових питань [10] і «навчання протягом усього життя» (університет, орієнтований на надання додаткової професійної освіти, курсів підвищення кваліфікації) [9; 10]. Більше того, прогнозується, що додаткова освіта стане більш значущою, ніж вища освіта, тому що зараз збільшується кількість випускників ВНЗ з неякісною вищою освітою [11].

Отже, серед перелічених вище ймовірних моделей університетів в Україні, перш за все, можливі елітні, які в основному будуть розташовані в столиці або великих містах-мільйонниках. У нішеві, місцеві та масові, скоріш за все, перетрансформуються більшість вишів, існуючих сьогодні в країні.

Керівництву всіх без виключення українських ЗВО сьогодні треба дуже уважно слідкувати за новими світовими трендами у вищій освіті та якомога швидше намагатися адаптувати їх до власної політики навчання, робити його максимально корисним для студента.

Усе більше студентів, а також самих університетів розуміють, що традиційне навчання у ВНЗ застаріло і не дає можливість одразу ж після закінчення отримати роботу мрії та з успіхом продемонструвати все, чому вчили декілька років. Однією з причин цього є те, що світ постійно кардинально змінюється, а система освіти недостатньо швидко адаптується до потреб, які з'являються разом з цими змінами.

Ніяких освітніх кордонів сьогодні не може бути для людини, яка прагне знати та вміти більше. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Будущее высшей школы в России: экспертный взгляд. Форсайт-исследование – 2030 : аналитический доклад / под ред. В. С. Ефимова. Красноярск : Сибирский федеральный университет, 2012. 182 с. URL: http://foresight.sfu-kras.ru/sites/foresight.sfu-kras.ru/files/_Doklad_Vyshshaya_shkola_-_2030_ekspertnyy_vzglyad_2012_0.pdf

2. Будущее образования: глобальная повестка. URL: http://sibfrontier.ru/wp-content/uploads/2015/10/Budushhee-obrazovaniya-globalnaya-povestka_Rekomendatsii-dlya-klyuchevyih-igrokov.pdf

3. University of the future: A thousand year old industry on the cusp of profound change. URL: <https://www.voced.edu.au/content/ngv%3A53762>

4. Барбер М., Доннелли К., Ризви С. Накануне схода лавины. Высшее образование и грядущая революция / пер. с англ. Н. Микшиной. Вопросы образования. 2013. № 3. С. 152–229. URL: https://vo.hse.ru/data/2014/08/04/1314334660/2013-3_Barber%20et%20al.pdf

5. Shah D. By The Numbers: MOOCs in 2018. URL: <https://www.class-central.com/report/mooc-stats-2018/>

6. Конанчук Д. Горизонты развития высшего образования. URL: <http://trends.skolkovo.ru/2015/09/gorizonty-razvitiya-vysshego-obrazovaniya/>

7. The Future Of Massively Open Online Courses (MOOCs). URL: <https://www.forbes.com/sites/quora/2017/03/23/the-future-of-massively-open-online-courses-moocs/#3df548066b83>

8. Раимханов М. ТОП-5 новых трендов в образовании. URL: <https://the-steppe.com/news/mneniya/2018-07-19/top-5-novyh-trendov-v-obrazovanii>

9. Назайкинская О. 10 трендов будущего образования. URL: <http://trends.skolkovo.ru/2017/10/10-trendov-budushhego-obrazovaniya/>

10. Высшее образование в Европе. 2017 г. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:a1rngXO0uAcJ:https://www.spbstu.ru/upload/inter/higher-education-europe-2017.pdf+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

11. Машурян С. А., Петросян В. А. Проблемы интернационализации высшего образования Республики Армения. Вестник ВГУ. Серия «Проблемы высшего образования». 2018. № 3. С. 70–73. URL: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/educ/2018/03/2018-03-10.pdf>

12. Абдулкеримов И. З., Павлюченко Е. И., Эсетова А. М. Современные тенденции интернационализации высшего образования. Проблемы современной экономики. 2012. № 3. С. 358–361. URL: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=4248>

13. К вопросу об интернационализации высшей школы: международный опыт : информационные материалы / под ред. С. В. Вольфсона. Томск : Издательский Дом Томского государственного университета, 2015. 88 с. URL: <http://docplayer.ru/63587190-K-voprosu-ob-internacionalizacii-vysshey-shkoly-mezhdunarodnyy-opyt.html>

14. Gamification in Higher Ed. URL: <http://blogs.onlineeducation.touro.edu/gamification-in-higher-ed/>

Науковий керівник – Белікова Н. В., доктор економічних наук, доцент, учений секретар Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (Харків)

REFERENCES

Abdulkerimov, I. Z., Pavlyuchenko, Ye. I., and Esetova, A. M. "Sovremennyye tendentsii internatsionalizatsii vysshego obrazovaniya" [Current trends in the internationalization of higher education]. Problemy sovremennoy ekonomiki. 2012. <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=4248>

"Budushcheye obrazovaniya: globalnaya povestka" [The future of education: a global agenda]. <http://sibfrontier.ru/wp->

content/uploads/2015/10/Budushhee-obrazovaniya-globalnaya-povestka_Rekomendatsii-dlya-klyuchevyih-igrokov.pdf

"Budushcheye vysshey shkoly v Rossii: ekspertnyy vzglyad. Forsayt-issledovaniye – 2030 : analiticheskiy doklad" [The future of higher education in Russia: an expert view. Foresight study – 2030: analytical report]. http://foresight.sfu-kras.ru/sites/foresight.sfu-kras.ru/files/_Doklad_Vysshey_shkola_-_2030_ekspertnyy_vzglyad_2012_0.pdf

Barber, M., Donnelly, K., and Rizvi, S. "Nakanune skhoda laviny. Vyssheye obrazovaniye i gryadushchaya revolyutsiya" [On the eve of the avalanche. Higher education and the coming revolution]. *Voprosy obrazovaniya*. 2013. https://vo.hse.ru/data/2014/08/04/1314334660/2013-3_Barber%20et%20al.pdf

"Gamification in Higher Ed." <http://blogs.onlineeducation.touro.edu/gamification-in-higher-ed/>

"K voprosu ob internatsionalizatsii vysshey shkoly: mezhdunarodnyy opyt : informatsionnyye materialy" [On the issue of the internationalization of higher education: international experience: information materials]. <http://docplayer.ru/63587190-K-voprosu-ob-internatsionalizatsii-vysshey-shkoly-mezhdunarodnyy-opyt.html>

Konanchuk, D. "Gorizonty razvitiya vysshego obrazovaniya" [Horizons of higher education]. <http://trends.skolkovo.ru/2015/09/gorizontyi-razvitiya-vysshhego-obrazovaniya/>

Mashuryan, S. A., and Petrosyan, V. A. "Problemy internatsionalizatsii vysshego obrazovaniya Respubliki Armeniya" [Problems of internationalization of higher education of the Republic of Armenia]. *Vestnik VGU. Seriya «Problemy vysshego obrazovaniya»*. 2018. <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/educ/2018/03/2018-03-10.pdf>

Nazaykinskaya, O. "10 trendov budushchego obrazovaniya" [10 trends of future education]. <http://trends.skolkovo.ru/2017/10/10-trendov-budushchego-obrazovaniya/>

Raimkhanov, M. "TOP-5 novykh trendov v obrazovanii" [TOP-5 new trends in education]. <https://the-steppe.com/news/mneniya/2018-07-19/top-5-novykh-trendov-v-obrazovanii>

Shah, D. "By The Numbers: MOOCs in 2018". <https://www.class-central.com/report/mooc-stats-2018/>

"The Future Of Massively Open Online Courses (MOOCs)". <https://www.forbes.com/sites/quora/2017/03/23/the-future-of-massively-open-online-courses-moocs/#3df548066b83>

"University of the future: A thousand year old industry on the cusp of profound change". <https://www.voced.edu.au/content/ngv%3A53762>

"Vyssheye obrazovaniye v Yevrope. 2017 g." [Higher education in Europe. 2017]. <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:a1rngXO0uAcJ:https://www.spbstu.ru/upload/inter/higher-education-europe-2017.pdf+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

УДК 001:89:35
JEL: I20; I28

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА З ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

©2019 ХАУСТОВА В. Є., РЕШЕТНЯК О. І.

УДК 001:89:35
JEL: I20; I28

Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Аналіз законодавства з державної підтримки розвитку науки та науково-технічної діяльності в Україні

Метою статті є аналіз законодавства з державної підтримки розвитку науки та науково-технічної діяльності в Україні. Розглянуто ретроспективу законодавчого забезпечення науково-технічної діяльності в Україні, що дозволило визначити такі етапи його розвитку: початковий (підготовчий) етап, етап формування державної політики розвитку науки, етап інноваційно-інвестиційної підтримки (бюрократичний), етап стагнації вітчизняної науки, етап реформування наукової діяльності. Визначено переваги та недоліки законодавчого забезпечення розвитку науки в Україні в рамках виділених етапів. Аналіз нормативно-правового забезпечення наукової сфери показав його несистемність, непрацездатність задекларованих принципів і моделей, нездатність сприяти покращенню ситуації в науковій сфері та нарощенню наукового потенціалу. Обґрунтовано необхідність здійснення структурних реформ заради створення передумов для збалансованого науково-технічного розвитку та економічного зростання. Визначено, що головний акцент трансформаційних реформ слід зробити на інноваційно-технологічну модернізацію інфраструктури та промислового комплексу, яка має базуватися на активній інноваційній державній політиці через сприяння науковому розвитку та створенню національної мережі інноваційних полюсів зростання. Аналіз стратегічних документів розвитку економіки України в різних сферах продемонстрував високе значення розвитку науково-технічного потенціалу. Перспективами подальших досліджень в даному напрямку є обґрунтування та розробка стратегії розвитку науки на довгостроковий період.

Ключові слова: законодавство, державна підтримка наукової сфери, регламентація науково-технічної діяльності, стратегія розвитку наукової сфери.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-120-134>

Рис.: 1. Табл.: 5. Бібл.: 66.

Хаустова Вікторія Євгенівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка сектора промислової політики та інноваційного розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/Q-9045-2016>

SPIN: <http://elibrary.ru/3860-8086>

Решетняк Олена Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, докторант Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: reshetele@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1183-302X>